Autor Guste Santini
Srijeda, 28 Listopad 2009 19:23

Dame i gospodo,
Kolegice i kolege,

tema ovogodišneg Skupa, iako je određena prošle godine, dobro je odabrana i dodatno je aktualizirana prisutnom krizom.
Proces globalizacije je kompleksna pojava koju obilježavaju brojne proturiječnosti koje u većoj ili manjoj mjeri mjenjaju svijet ukupno i svaku zemlju posebno. „Sukob“ globalnog i nacionalnog svoj dramatični oblik dobija krajem devetnaestog stoljeća. Njihov odnos moguće je, uvjetno rečeno, odrediti ricardovim komparativnim prednostima i protekcionizmom Friedricha Lista. S jedne strane, razvijene zemlje, nameću koliko je to god moguće slobodnu trgovinu od koje, po njima, svi imaju koristi i, s druge strane, manje razvijene zemlje koje svoj razvoj štite „kišobranom“ kako bi postale globalni igrači.
Analizu procesa gloablizacije sjajno je opisao Karl Marks, filozof koji je religiju nazvao "opijumom naroda", pridružio se Galileu, Charlesu Darwinu i Oscaru Wildeu, koje je Vatikan skinuo sa svoje "crne liste", u Komunističkom manifestu čiju smo 160. Godišnjicu obilježili prošle godine. Teorija ovisnosti, ovisnost nerazvijenih u odnosu na razvijene zemlje, također je „dijete“ ovog globaliziranog svijeta. Nezini zagovornici smatraju da globalizacija znači i novi oblik neokolonijalzma. Oni ističu:
«Odluke o nacionalnoj ekonomskoj politici donose se sada izvan zemlje i za korist drugih. Nacionalna ekonomija je “iskrivljena” jer njen pravac diktiraju vanjske potrebe, a ne njena autohtona logika. Nacionalna inicijativa je ugušena često do stupnja “industrijskog infaticida” - to jest, domaći industrijski razvoj je zaustavljen u interesu strane inicijative, koja dominira nacionalnom privredom. Napokon, autohotono stanovništvo je pauperizirano, uz izuzetak takozvane comprador klase - lokalnih grupa koje postaju zastupnicima strane inicijative. To gledište na učinke prodiranja kapitalizma sjajno je sažeto u frazi koju je skovao Andre Gunder Frank, i sam značajan teoetičar ovisnosti - “razvoj nerazvijesnosti” (“development of underdevelopment”). Drugim riječima, nerazvijenost Trećeg svijeta nije stanje koje prethodi dolasku međunarodnog kapitalizma u te zemlje, već je prije stanje što ga taj međunarodni kapitalizam proizvodi, i to nužno.»
Peter L. Berger, Kapitalistička revolucija, Naprijed, Zagreb, 1995., str. 149. i 150
Problemima pravednosti u ovom globaliziranom svijetu nezaobilazna je tema za gotovo sve ugledne makroekonomiste; dozvolite, da spomenem noblelovca J. E. Stiglitza.
Globalna kriza čiji smo svjedoci omogućuje nam da sagledamo problem globalizacije u, da tako kažem, lošim vremenima. Naime, u uvjetima prosperiteta sve zemlje povećavaju blagostanje. To što neke imaju sve više a druge sve manje manje je bolno; ipak se kreće. Međutim, u uvjetima krize svi gube. Neki gube više neki manje. Smanjenje privredne aktivnosti znači i smanjenje do jučer raspoloživog dohotka. I dok razvijene zemlje mogu lakše amortizirati nepovoljna kretanja, nerazvijene zemlje nalaze se na granici socijalne izdrživosti. I dalje, dok razvijene zemlje mogu trošiti prethodno akumulirane suficite i, ako je potrebno, zadužiti se, manje razvijene zemlje ne mogu ni jedno ni drugo. Ono što im ostaje je poziv MMF-u, EB-u i WTO-u da im pomogne u premošćenju krize. Pomoć je vrlo skupa, s jedne strane, i, s druge strane, terapija koju moraju nerazvijene zemlje provesti su više nego bolne.
Kriza se uvijek i svuda pojavljuje kao ograničenje/šansa. Jednom kriza mora završiti i pojavit će se pobjednici odnosno gubitnici. Uvijek se nakon krize ubrzavaju procesi koncentracije i centralizacije kapitala. Sve manje igrača dobija i, shodno tome, povećava se klub gubitnika.

Prema tome, od najveće je važnosti za svaku zemlju da nađe najjeftiniji put iz krize, odnosno da posloži svoju priču tako kako bi po završetku krize imala što bolju startnu poziciju. Nerazvijene zemlje uglavnom u tome ne uspjevaju. Nije utješna - niti je opravdanje - činjenica da kriza završava u nerazvijenim zemljama.
Tranzicijske zemlje, čiji je član Hrvatska, imaju obilježja nerazvijenih zemalja. O tome je pisano i nije potrebno ovaj stav dodatno obrazlagati. Izlazak iz tzv. Drugog svijeta rezultirao je Trećim svijetom iako je, kao što to Slovenija pokazuje, bilo razloga da se postane bar priključnom članicom Prvog svijeta. Mlijeko je proliveno i rasprava o tome, iako nužna, neće dati rezultata. Međutim, ono što zabrinjava je izostajanje bilo kakve aktivne politike kako bi se kriza umanjila, odnosno, što je isto, kako bi cijena krize bila što niža. Politika čekanja i nečinjena nije specifičnost samo Hrvatske i druge zemlje, kao što je to u referatima pokazano, prihvaćaju krizu kao oblik pokore za ono što nisu učinili ili su učinili krivo.
U tradiciji je ovih skupova da, putem argumenata, pruže moguća rješenja za probleme koje nam donosi ovaj globalizirani svijet. Ovogodišnji šesnaesti skup, vjerujem, neće iznevjeriti tradiciju. Međutim, ono što je bitno je potreba da nositelji vlasti čuju naše poruke i temeljem dodatnih analiza prihvate ili odbace naše prijedloge.